

Delavec izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto K 5.20, za pol leta K 2.60, za četrt leta K 1.30. Posamezna številka 10 vin. Naročnina za Nemčijo za celo leto 5 mark, za Ameriko 2 dolarja. Pošiljatve na uredništvo in upr. avništvo: Ljubljana, Ilirska ulica št. 22, prvo nadstropje.

DELAVEC

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati z enostolpnimi peti vrsticami se zaračunavajo in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri trikratni po 16 vin., pri šestkratni po 14 vin., pri celoletnih objavah po 12 vin. za vsakokr. — Za razne izjave itd. stane peti vrstica 24 vin. — Reklam. so poštn. ine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Invalidi.

V vsaki vojni so vojni invalidi. Ta je izgubil roko, ta nogo, oni oči, zopet oni je drugače pohabljen. Nekaterim pozdravijo poškode popolnoma, drugim le deloma, sploh ta slika požrtvovalnih ljudi nas kričeče opominja na dolžnosti, ki jih ima družba do njih. Koliko ranjencev čaka le na rešitev svojega življenja, ki mu ga utegne zagotoviti dandanes zdravniška spretnost. Imamo vrsto vojnih invalidov, ki so dalje časa nesposobni za delo, imamo pa še bolj nesrečne invalide, ki so popolnoma pohabljeni ali celo slepi. Sočutje imamo z njimi, kadar jih srečavamo in morda se zbuja v nas celo nekaka hvaležnost do njih. Preskrba takih vojnih invalidov je postala silno važna. Prav lepo je označil dolžnost preskrbe neki nemški general, ko je nastopil proti agitaciji za vojne spomenike, rekši: »Dajte nam kruha namesto kamenja! Skrbite rajši za invalide, vdove in sirote!« Tako kakor misli ta vojak, mislijo tudi delavci, ki so mnenja, da je zadostna preskrba vojnih žrtev primeroma mnogo lepše počaščenje vojakov kot najlepši in najdražji vojni spomenik.

Tudi pri nas imamo že precej dolgo vrsto izkazov izgub, ki nam navajajo števila ranjencev, precej velika števila so to, tako velika, da je vprašanje preskrbe povsem na mestu. Imamo sicer tudi pri nas zakon, ki deloma ureja preskrbo invalidov. Toda zakon je že iz leta 1875., torej precej zastaran. Nedavno je bila posebna deputacija pri vojnem ministru, ki je povedal, da se že pripravlja primernejši zakon glede preskrbe invalidov. Imeli nismo že dolgo nobene vojne, živeli smo srečne mirne dneve, pa se ni pokazala potreba času primerne izpremembe dotičnih zakonitih določb. Sedaj je ta potreba nastopila, — za to pač ni treba nobenih dokazov več —, da se izkaže »hvaležnost domovine« čimprej in čim izdatneje. Med njimi so sinovi delavcev; naši delavski bratje so to, ki so pred tremi četrti leta odšli zdravi, in ki smo jim voščili srečno pot. Z nič manjšim zaupanjem ne polagajo svojih interesov kot pohabljeni v roke organiziranih delavcev, kakor so jih polagali takrat, ko so bili še zdravi. Njih zaupanje, ki je najlepše priznanje za delavsko gibanje, ne bo ostalo brez uspeha. Solidarnost s temi žrtvami zahteva, da se zanimamo trajno za bodočnost teh ljudi.

Nihče ne more povrniti vojnim pohabljenecem zdravja in udov. Toda breme olajšati, ki jim bo bodoče življenje, ko ne bodo mogli kot dela vajeni možje opravljati svojega poklica v polni meri, to jim pa lahko lajšamo in ga tudi moramo lajšati. Čuvati jih moramo pred skrbjo za življenski obstoj, pred bedo in siromaštvom, in menimo, da je popolnoma prav in primerno, da začnemo v tem zmislu delovati. Potrebno je prav tukaj najvažnejše zanimanje delavskega razreda za ureditev tega vprašanja. Zakaj čuli in čitali smo že različne predloge in nasvete, s katerimi se pa mi ne ujemamo, ker

so nasprotni našim in utegnejo postati še bolj temu, kar mi zahtevamo za invalide, ali pa ker bi se izvedli na stroške posameznih razredov, delavstva.

Invalidi so bili pohabljeni v boju za domovino, in ne vemo, kako bi ti umeli to, če bi jim domovina odrekla pomoč ali jo skušala samo zmanjšati. Po našem mnenju je dolžnost cele dežele, da se preskrbi invalide. Preskrba invalidov je takorekoč del vojne, sicer trajna uredba, ki je ni mogoče opustiti. In enako kakor splošnost preskrbi denar za vojevanje, mora ga preskrbeti tudi za invalide. Sedanja vojna tako vpliva s svojimi dogodki na nas, da nismo nenaklonjeni invalidom. Prirejajo se zbirke in najrazličnejše stvari, ki donašajo dohodke v take namene. Vse te priredbe pa imajo veliko napako; nosijo namreč znak dobrodelnosti. Temu bi se morali ogniti zlasti pri preskrbi invalidov. Taki viri dohodkov niso stalni; pomoč bi torej ne zadoščala ne potrebi in ne namenu. Invalidi imajo pravico do preskrbe iz sredstev splošnosti. Pridobili so si s svojim žrtvovanjem pravico do preskrbe, ne pa do miloščine. Mi vsaj si ne moremo misliti žalostnejše slike, kakor če bi morali ti junaki z orglami prosjati po svetu.

Prav nujno je torej, da se preskrba invalidov čimprej uredi, da se dovolijo invalidom iz državne blagajne draginji primerne pokojnine. Hitrost je posebno nujna, ker so sedaj podani vsi predpogoji za srečno ureditev. S časom bo požrtvovalnost manjša, in res ne vemo, zakaj naj bi invalidi zaradi tega trpeli večjo bedo. In slednjič je uredba nujna tudi zaradi tega, da spoznamo pravočasno temelje te uredbe. S tem bi se tudi preprečili vsakršni drugačni nezanesljivi projekti; saj je merodajnim krogom že itak znano, da so bili priporočani že različni načrti in med njimi tudi taki, ki so zahtevali preskrbo invalidov izključno na stroške delavstva in njega življenskih pogojev.

Kakor razvidimo iz zapisnika seje strokovne komisije avstrijske z dne 6. marca, se peča brnska delavska nezgodna zavarovalnica z vprašanjem, kako bi preskrbela invalidom delo. Dalje smo tudi čitali, da se trudijo — in kdo ne bi tega odobral? — kako bi omogočili slepim vojakom nov življenski poklic. Ustanovili so šole za invalide z eno roko, da se izučijo delati z eno roko. Seveda bo mnogo invalidov najbolj zadovoljnih v svoji nesreči, če bodo mogli zopet opravljati svoj poklic ali kakšno drugo primerno delo, ki jih bo preživljalo. Zdravi delavci temu nikakor ne bodo ugovarjali. Prav tako pa tudi ne sme nihče misliti, da bi se delavstvo dalo slepiti. Tukaj namreč preti neovržna nevarnost, da bodo podjetniki sprva sprejemali v delo invalide iz sočutja in patriotizma, a prav kmalu bodo opazili, da »ti ljudje« vendar niso toliko sposobni kakor drugi, kakor oni, ki jim morajo plačevati pogojene mezde. In takrat pride trenutek, ko začno invalidom očitati njih nesrečo in jih izrabljati. Invalidi se bodo morali zadovoljiti z manjšo mezdo, ali pa iskati po-

sel drugod: to bo potem alternativa, ki jo bodo imeli invalidi zmerom pred seboj: in v tem trenutku že tudi dobe delodajalci partijo. Invalid je zadovoljen, ne da bi slutil kaj zlega, tudi z manjšo plačo. Drugo delavstvo pa ima pri tem škodo; zakaj podjetniki bodo po tem ključu skušali sploh znižavati mezde.

In še ena nevarnost preti. Invalidi bodo zavzeli mesta, ki bi jih opravljali sicer zdravi delavci. Torej tudi v tem primeru je preskrba invalidov na stroške delavstva! Opravičeno je torej strokovna komisija izrekla, da naj se preskrba invalidov uredi tako, da ne bo povzročala delavcem zniževanje mezd. Če se preskrba uredi tako, potem bo dobra, in bo stvar strokovnih organizacij le to, da se bo izvrševala. Hvaležnost mora dokazati cela domovina, ne samo delavci.

Misija Italije.

V italijanskih časnikih in govorancih je sedaj zlasti mnogo govorenja o misiji (poslanstvu) Italije, ki vedno začenja z nekdanjim svetovnim gospodstvom in končuje s trditvijo o potrebi vojne. To je znamenje nejasne zgodovinske filozofije, če se sklepa na podlagi nekdanjega stanja ob povsem drugačnih medsebojnih razmerah na potrebe bodočnosti. Zakaj različni časi in različne medsebojne razmere ustvarjajo tudi različne naloge.

V starem veku je bila Italija središče civiliziranega sveta, ki je obsezala pravzaprav obrežne dežele Sredozemskega morja. Z združitvijo vseh italijanskih rodov pod Rimom se je omogočilo bolj nego so to mogle storiti takratne mestne države, da je dosegel Rim »svetovno gospodstvo« in s tem prevzel nalogo, da je posredoval zahodu grško kulturo podrejenega izhoda. Toda še tudi potem, ko je Italija že izgubila svetovno gospodstvo, je posredovala in tvorila zvezo med razvijajočimi se deželami germanskimi. Prav zaradi tega je postala dežela, ki so jo obdajale mogočne države, igračka svojih sosedov. Politiško ji je bila nje lega sredi med drugimi državami v škodo, dasi je še dolgo ohranila svoje kulturno prvenstvo. To se je pa spremenilo, ko so nova pomorska pota v Indijo in Ameriko prenesla svetovno središče drugam, Sredozemsko morje pa, ki je bilo vodna cesta skoro vse kulture in trgovine, je postalo v primeri z oceani le postranskega pomena, ker se je Evropa nagnila proti zahodu.

Nova zgodovina Italije se naslanja na bistveno drugačne razmere kakor prejšnja. Italija ne stremi namreč po kakem imperiju, njeno stremljenje je največ narodnostna država. Italija se je otrešla tujega gospodstva ter se borila za naravne narodnostne meje, kakor so to paralelno storile Nemčija in vse zahodne države. Politiški pogoji starega imperija so minili, ker so se vsi sosedi, ki so bili nekdanj razcepljeni v mestne države in primitivne rodove, prav pod vplivom rimske civilizacije združili v večje države. K temu še prihaja gospodarska za-

ostalost Italije, ki ima svoje vzroke v zgodovini zadnjih stoletij ter tudi zaradi tega, ker ima le malo premoga in železa. Imela pa tudi ni Italija kapitala, zaradi tega se je dvignila nje industrija šele v zadnjih desetletjih s tujim kapitalom zlasti v gorenji Italiji precej hitro, vendar pa še ni dosegla one meje, kakor druge dežele, ki jih silijo po tem k gospodarski ekspanziji. Vsekakor je Italija dežela, iz katere se mnogo prebivalcev izseljuje, toda ne zaradi tega, da bi bili izčrpani vsi življenjski pomožni viri, marveč nasprotno, ker se obsežna zemljišča pod gospodstvom latifundijev premalo intenzivno obdelujejo. Problem Italije, kar nje prosvetljeni možje sami priznavajo, ni kolonizacija na zunaj, marveč kolonizacija svoje lastne zemlje, in sicer je ta naravna potreba tako velika, da se je kljub socialnim oviram marsikaj zgodilo v tem pogledu. Politika notranje uredbe nacionalne države se pa slabo ujema z imperialistiško politiko poklicnih političarjev ter njihovih deloma interesiranih deloma zapeljanih razredov, ki ji posebno neorganizirane in nestrpne množice ne morejo kljubovati. Naj Italija zmaga ali pa bo premagana, vseeno bo trpela zaradi oviranja napredka; kajti, če bi se tudi uresničile fantazije vlade, ki je odklonila pametno, nje narodnim interesom več kot primerno ponudbo, bi Italija izkrevavela na odporu podjarmljenih narodnosti, čeprav bi kot nacionalno enotna država bila nemotena, bi morala vedno braniti to, kar ne bi državo krepilo, marveč jo slabilo; odvisna bi bila od slučajnih koalicij, in dasi nje narava ni za samonadvlado, bi vendar prihajala vedno do politike, ki nasprotuje medsebojni izpopolnitvi posameznih narodnosti, ki so pravzaprav organizacija bodočnosti.

V kritičnem trenutku bi prav radi zaklical besede proroka njih lastne narodnosti Mazinija, ki jih je zapisal proti angleški politiki v krimski vojni, hoteč dokazati, da je opravičena samo vojna, ki ima predpogoje, da ustvari trajen mir.

»Vojna je sveta kakor smrt; toda samo takrat, če vodi k svetjšemu življenju, k višjemu idealu. Pozdravljam slavne, osvobojevalne bitke človeštva pri Maratonu do našega Lenjana, do bitke, brez katere bi bile svoboščine naših mest uničene — od bitk, ki so priborile polovici Evrope versko svobodo, do onih, ki so vzbudile v sedanjem času Grčijo iz dvatisočletnega groba k novemu življenju. Toda vojna, ki je ne posvečuje na nje zastavo napisano načelo, je najgrši zločin; če ni vojak oborožen apostel svobodnega, razvijajočega se življenja, potem ni nič drugega kakor ničvredni kupljenec, da mori druge. Taka vojna doseže morda enodnevno slavo — nikdar pa ne venec junaške trajne zmage.

Prosto po L. M. Hartmannu.

Iz poročila ljubljanskega strokovnega tajništva.

V strokovni organizaciji nam je prišlo leto 1913. skoro 500 novih članov. Nadejali smo se, da bomo ob normalnih razmerah v letu 1914. zlasti napredovali, ker je prenehala vsaj deloma tri leta trajajoča industrijska kriza. Zasnovali smo takoj po novem letu živahno agitacijo, ki je imela jako lep uspeh. Nad 700 novih članov smo pridobili že v prvih mesecih.

Mezdnih gibanj to leto ni bilo mnogo. Obnovili so pogodbo po dvamesečnem izporu tiskarji z uspehom; kamnoseki v Ljubljani so stavkali pri eni firmi

štiri tedne ter dosegli 10% izboljšanje plač in zagotovilo polnih delavnikov v zimskem času. Razentega so tudi mehaniki pri eni firmi s posredovanjem organizacije dosegli boljše plače. Mizarji v Ljubljani so podaljšali svojo mezdno pogodbo za eno leto, s tem, da obstoječe niso odpovedali. Jermenarji so dosegli povišek plače za 10 do 20%. Obnovitev mezdnih pogodb so opustili tudi peki zaradi slabe konjunkturo.

Delovanje organizacij je bilo v prvi polovici leta jako živahno. Tajništvo je prejelo leta 1914. naznanila 176 zborovanj, 129 sej in 94 drugih sestankov. Organizacijskih priredb sta se udeležila tajnik sodrug Zore ali pa načelnik komisije v 115 primerih. Dopisov je dobilo tajništvo 185, odposlalo jih je pa 256. Tajništvo je obenem oskrbovalo za več organizacij korespondenco in organizacijo agitacije, vrhutega pa izplačevalo potne in brezposelne podpore ter dajalo najrazličnejša zadevna pojasnila.

Vlog je napravilo tajništvo 46. Med njimi jih je šlo 5 na obrtno nadzorništvo, 7 tožba je zastopalo tajništvo pred obrtnim sodiščem (6 z uspehom); interveniralo je tajništvo pri podjetnikih 9krat. Pod vodstvom tajništva so se tudi izvršile nadomestne volitve v obrtno sodišče ljubljansko. Obenem je vodilo tajništvo štiri plačevalnice.

Na deželni odbor kranjski je bila vložena spomenica, ki je zahtevala uvedbo brezposelne podpore za delavce, kakršno je uvedla mestna občina ljubljanska. Omenjamo tukaj, da je ljubljanska občina izplačala našim brezposelnim delavcem lani do konca leta 1914 okoli 1300 K, kar je bilo zlasti ugodno za brezposelne delavce, ker so morale organizacije znižati podpore.

Vojna je naše organizacije občutno zadela. Že pri prvi mobilizaciji je bilo vpoklicanih več nego 500 članov, kar so pa poznejša prebiranja le nadaljevala. S pričetkom vojne je nastala še večja brezposelnost in prav mnogo delavcev se je preselilo v kraje, kjer imajo več takozvane vojne industrije kakor pri nas.

Naglašamo pa še posebej, da v tem poročilu niso omenjani shodi, ki sta jih imeli zlasti mnogo železničarska in rudarska organizacija.

Število članov je zlasti nazadovalo v letu 1915., ker so bili zopet vpoklicani člani v vojaško službo ali pa opravljajo kot delavci razna potrebna dela za vojsko.

Delovanje organizacij seveda s tem ni prenehalo. Dasi se je zmanjšalo število članov — vendar opravljajo organizacije svoje administrativne naloge nemoteno dalje, kar je zlasti glede na njih podpirne namene in posredovanje v službenih razmerah v sedanjem izrednem času marsikje jako blagodejno vplivalo na medsebojno razmerje v delavnicah in tovarnah.

Govor sodruga Turatija zoper vojno.

Po nemških poročilih je bil govor sodruga Turatija v odločilni seji italijanske zbornice dne 20. maja naslednje vsebine:

»V tej zgodovinski uri se mi zdi dolžnost, da govorim za svoje političke prijatelje. Tisti, ki so bili nasprotniki intervencionistiške politike so mislili, da imajo večino parlamenta in dežele na svoji strani; toda čuvstva prebivalstva se z vsemi sredstvi ščujejo in proti volji dežele je zbornica nastopila intervencionistično politiko. V obrambo časti parla-

menta in dežele je moja dolžnost, ponavljati, da odklanjam soglasje in naglašam svojo pravico, da smem domovino ljubiti in jo braniti tako, kakor mi veleva moja vest. V zmislu mednarodnega značaja naše stranke in v protest proti grozotam vojne bomo jaz in moji politički prijatelji glasovali proti dovolitvi predlaganih poblastil za vlado, prepričani, da Italija nima nobenega vzroka za vojno, ker bi moralo z vso pozornostjo skrbeti za svoje notranje razmere.

Prepričani smo, da vlada niti nevtralitete pravzaprav ni vršila. Zato ne moremo ne jaz in ne moji prijatelji slediti vladi. Glasovali bomo proti predlogom vlade. Če pa pride vojna kljub temu, tedaj bo socialistiška stranka najprej in z veliko silo delala na to, da se konflikt hitro konča. Zaraditega bo dobila pristaše povsod, kjer je resnični čut za civilizacijo. Kličem vse na pomoč rodbinam vpoklicancev in spoštovanje do proletariata. Če bi utegnili biti ta vojna konec internacional, potem bi značila tudi konec civilizacije.«

Svetovna vojna.

Binško nedeljo popoldne je italijanski poslanik na Dunaju grof Avarno izročil zunanjemu ministru avstro-ogrskemu napoved vojne. Ta vojna napoved je nekaj posebnega. Navadno povedo vojne napovedi vzroke, zaradi katerih napovedo komu vojno; italijanska vojna napoved pa ne navaja nobenih vzrokov, ker jih ni. »Nismo ogrožali italije, nje ugleda ne kratili, nje interesov se nismo dotaknili.« pravi po pravici cesarjev manifest. Italijanski oblastniki res ne vedo, kako bi utemeljili vojno. Izjavljajo, da »se Italija ne sme odtezati svoji dolžnosti, da bi ne počela proti sedanjemu in bodočemu ogroženju izpolnitve nacionalnih aspiracij tega, kar ji nalagajo dogodki.« Toda kdo je ogrožal Italijo sedaj in kje ji preti »bodoča« nevarnost? Kako naj bo tisto »ogroženje« vzrok vojne, ker je vojna napovedana v ta »namen, da se izpolnijo nacionalne aspiracije«; iz obrambne vojne postaja ta vojna že po besedilu napovedi napadalna. A tudi to ne bodi pravi vzrok; vojna se je napovedala, ker so jo »naložili dogodki«. Sedaj je zopet obrambna vojna! Ta vojna napoved je le fraza!

Proti Nemčiji ni Italija ničesar ukrenila, vendar je pa nemški poslanik v Rimu, grof Bülow, dobil naročilo, da zahteva svoje papirje ter zapusti Italijo. Enako sta zapustila Rim tudi poslanika avstrijski in nemški Vatikan ter italijanski poslaniki v Nemčiji in na Dunaju.

Praske so se že začele ob južni tirolski in koroški meji. Razentega so obiskali zrakoplovi Benetke in Jakin, kjer so metali bombe na vojaške arzenale in naprave ter jih poškodovali in deloma požgali. Avstrijska mornarica pa je v Jadranskem morju južno od Benetk do Barlette obstreljevala italijansko obrežje. Pri Barletti je bil uničen italijanski torpedni rušilec. Na Furlanskem je upadla italijanska konjenica v Strassoldo.

Na severnem bojišču se nadaljujejo boji v srednji Galiciji in izhodni.

V srednji Galiciji so napadle zavezniške čete močne ruske sile od Sinjave do gornjega Dnjestra. Przemyslu so se približali Avstrijci na 300 metrov ter oblegajo trdnjavo, ki so jo Rusi zopet utrdili. Zvezne čete so zopet ujele 350 ruskih častnikov in 23.200 mož ter zalepile 39 topov in nad 40 strojnih pušk.

Boji se nadaljujejo na celi črti.

Obenem se pa vrše tudi med Prutom in Dnjestrom v Izhodni Galiciji jako ljuti napadi med gorenjima rekama Prutom in Dnjestrom. Boje v Galiciji zlasti ovirajo razdrte železnice v zopet zasedenih pokrajinah.

Na severnem Poljskem se vrše le posamezni spopadi. V Libavi so Nemci zaplenili 500 vagonov pšenice in veliko zalogo ovsa.

Francosko bojišče se ni dosti spremenilo. Glavni boji se vrše okolo Yperna. Nemci so obstreljevali Reims.

Nad Parizom in Anglijo so plavali zopet zrakoplovi.

Po ostali bojni črti ni bilo važnejših dogodkov.

Pred Dardanelami se še vedno vrše boji. Na polotoku Galipoli so izkrcali Angleži in Francozi polagoma 90.000 mož, a ker so imeli velike izgube, ne šteje njih armada niti 50.000 mož. Zasedene imajo kraje Sedil Bar in Ari Burnu.

Mornarica je večkrat bombardirala turške postojanke. Potopljena je pa bila v Saroškem zalivu velika angleška bojna ladja »Triumf«, ena ruska križarka v Črnem morju ter ena turška topničarka. — Rusi svoje armade še niso izkrcali na turškem ozemlju.

Sicer na turškem bojišču ni važnih dogodkov.

Domači pregled.

Izkaznice za vojno prodajalno ljubljansko. Stranke, ki so se vpisale v vojno prodajalno in ki ne dobe do vštetegeta petka, 28. t. m. izkaznice na dom, naj se zglašijo osebno na magistratu v posvetovalnici. Novih priglasitev ne sprejemajo več na magistratu.

Zadnji moratorij. Koncem maja izide nova moratorijska naredba, ki bo obenem zadnja.

Cena petroleju. C. in kr. vojno ministrstvo je izdalo lastnikom mineralnih rafinerij naredbo, s katero se zagotavlja stalna cena petroleju. Lastniki rafinerij morajo svoje odjemalce zavezati, da ne bodo pri prodajanju naprej imeli pri sodu petroleja več dobička, kakor 5 kron. Pri nadrobni prodaji pa ne sme liter petroleja v mestu več veljati kakor 62 vin., na deželi pa 64 vin. Prestopki se bodo strogo kaznovali.

V veljavo je stopila naredba glede mesa. Prodajati se sme meso ob nedeljah, ponedeljkih, sredah, četrtek in sobotah. Izvzete so klobase, notranji organi zaklane živali, kakor pljuča, jetra, ledvice, vranica, možgani, jezik, divjačina, ribe in drobnica. To velja seveda za mesarje in gostilne in se bodo prestopki strogo kaznovali.

Sprejem gluhtonemih otrok v gluhtonemnico v Ljubljani. S pričetkom šolskega leta 1915/16 se bodo na gluhtonemnici v Ljubljani zopet sprejemali gluhtonemi otroci. Pogoji za sprejem so: 1. takšna naglušnost, da se otrok s posluhom ne more naučiti dotičnega jezika; 2. izpolnjeno 7. in še ne prekoračeno 12. leto; 3. primerna telesna zmožnost in sposobnost za izobraževanje. Sposobnost za izobraževanje se izkaže s posebno preizkušnjo, ki se razglasi pozneje. Stroški za vso preskrbo znašajo na leto 300 K; ako se uboštvo dokaže, se preskrbovalni stroški lahko znižajo ali popolnoma spregledajo. Zavod ima notranje in tudi zunanje gojence. Notranji gojenci morajo biti preskrbljeni v zmislu razpisa z obleko in perilom. Prošnje za sprejem v zavod ali pri-pust k pouku je vlagati pri vodstvu

Ustanovnega zavoda za gluhtoneme v Ljubljani do 20. junija 1915. Opremiti se morajo prošnje s krstnim listom, izpričevalom o cepljenih kozah, zdravniškim izpričevalom, domovinskim listom in eventualno s šolskimi naznanili. Pouk se bo vršil, če bodo razmere to dopuščale.

Politiško upravo je v zmislu naredbe po § 14. prevzel najvišji vojni poveljnik, in sicer za dežele: Tirolsko, Predarlško, Solnograško, Štajersko, Koroško, Kranjsko in Primorsko (Gorico in Gradiško, Istro in Trst).

Posebno Rdečo knjigo je izdala vlada, v kateri pojasnjuje konflikt z Italijo ter odgovarja na Zeleno knjigo, ki jo je izdala italijanska vlada. V bistvu je nam spor že itak znan iz članka v zadnji številki.

Zaščita avstro-ogrskih in italijanskih državljanov za dobo vojske. Varstvo avstrijskih in ogrskih državljanov v Italiji je prevzela Španija, varstvo Italijanov v Avstro-Ogrski pa so sprejele Zedinjene države severne Amerike.

Črnovojniki z zastarelimi namembnicami morajo takoj k svojim četam! Ker so se prigodili slučaj, da nekateri črnovojniki vsled tega niso odšli v vojaško službovanje, ker imajo namembnice z opazko: »Čakati na vpoklicanje v kraju bivališča« (Einberufung im Domizile abwarten), se dotični opozarjajo, da se te namembnice kot zastarele niso odvzele in da imajo brez odloga takoj odriniti v vojaško službovanje k svojim četam.

Pobiranje orožja, streliva in razstreliv. Tržaško c. kr. namestništvo je dne 20. t. m. izdalo na podlagi § 8. a, zakona od 5. maja 1869, drž. zak. št. 66, naredbo, glasom katere ne sme nihče izdelavati, prodajati, imeti ali nositi orožja, streliva in kakršnihkoli eksplozivnih stvari. Vsi taki predmeti se morajo proti potrdilu izročiti v krajih, kjer so državne redarstvene oblasti (c. kr. policijsko ravateljstvo, oziroma komisarijati, c. kr. okrajna glavarstva) tem v 24 urah, drugod pa c. kr. orožniškim postajam tekom 48 ur. Obdržijo pa službeno orožje in municijo seveda uradne osebe, med njimi poljski, gozdni in lovski čuvaji. — Enake odredbe so izšle tudi za Tirolsko, Predarlško, Solnograško, Štajersko, Koroško in Kranjsko.

V Trstu se je neoficielno izvedelo za napoved vojske v nedeljo ob pol 5. uri popoldne. Ob 5. popoldne je naznanjal »Oservatore Triestino«, da je suspendiran tržaški občinski svet. Ob 7. zvečer je okoli 3000 večina tržaških Italijanov in Italijank prodiralo proti italijanskemu konzulatu, katerega so pa stražili kordoni vojaštva. En kordon se je množici posrečilo prodreti, a pol stotnije vojakov je množico potisnilo proč. Vojaštvo je množico pozdravljala. Ob pol 8. zvečer so bile velike demonstracije pred Piccolovim uredništvom, ki ga je množica poskušala zažgati. Nato so demonstrantje kavarno »Volta di Chiozza« popolnoma razbili ter zažgali. Ognjegasci, ki so prihiteli gasiti, so bili izžvižgani. Verdijev spomenik je bil polit s črnim, čez Verdijevo ime pa napravljen velik križ. Drevje okoli spomenika je izruvano. S spomenika Rossettijevega so vrgli petoglatto zvezdo. »Ginnastico« so popolnoma demolirali in zažgali. Ob pol 10. zvečer se je množica zopet zbrala pred Piccolijevim uredništvom, ki ga je zažgala. Prihitelo je vojaštvo in finančna straža, ki pa ognja ni mogla omejiti. Ogenj je trajal do 9. dopoldne v ponedeljek. Pred hotelom »Volpich« so bile manifestacije častnikom. Druga skupina demonstrantov je napadla nekaj prodajalen. V ponedeljek je bilo vse mesto v zastavah in prodajalne zaprte. Iz »Ginnastice« so se še v ponedeljek dopoldne dvigali kot hiša veliki

plameni. Italijanska tržaška množica je klicala »Abasso Italia«, »Abasso le pigne!« (pinje). — Iz Trsta se poroča: Namestnik baron pl. Fries-Skene je poveril začasno upravne posle mestne občine tržaške namestništvenemu svetniku Ivanu Krekich-Strassoldo pl. Treulandu.

Vpoklic črnovojniških letnikov 1878. do 1890., 1892. do 1894., 1897. in 1865 do 1879. C. kr. ministrstvo za dež. brambo je odredilo, da se pospeši izpeljava ponovnega prebiranja črnovojnikov, rojenih v letih 1878. do 1890. in 1892. do 1894., kakor tudi, da se na podlagi cesarske naredbe z dne 1. maja 1915, drž. zak. št. 109, izvede takojšnje prebiranje v letih 1897. in 1865. do 1872. rojenih, kakor tudi onih pozneje rojenih črnovojnikov, ki so po prejšnjih zakonitih določbah pred 42. letom izstopili iz črnovojniške obveznosti in so sedaj po črnovojniški noveli zopet vstopili v črnovojniško dolžnost. K prebiranju morajo priti vsi črnovojniki zgoraj označenih letnikov brez razlike ali so služili ali ne. Prebiranje se vrši: Okr. glavarstvo **Kočevje:** V Kočevju za sodni okraj Kočevje dne 25. maja za letnike 1878. do 1890. in 1892. do 1894.; dne 6. junija za letnike 1897. in 1865. do 1872.; V Ribnici za sodna okraja Ribnica in Velike Lašče, in sicer dne 26. maja za letnike 1878. do 1890. in 1892. do 1894.; dne 5. junija pa za letnike 1897. in 1865. do 1872. Okrajno glavarstvo **Črnomelj:** V Črnomlju za sodna okraja Črnomelj in Metlika dne 28. in 29. maja za letnike 1878. do 1890. in 1892. do 1894.; dne 4. junija pa za letnike 1897. in 1865. do 1872. Okrajno glavarstvo **Rudolfovo:** V Rudolfovem za sodna okraja Rudolfovo in Trebnje dne 30. in 31. maja za letnike 1878. do 1890. in 1892. do 1894.; dne 3. junija za letnike 1897. in 1865. do 1872., v Žužemberku za sodni okraj Žužemberk dne 2. junija za vse letnike 1878. do 1890., 1892. do 1894., 1897. in 1865. do 1872. Okrajno glavarstvo **Radovljica:** V Radovljici za sodna okraja Radovljica in Kranjska gora dne 25. 26. in 27. maja za letnike 1878. do 1890. in 1892. do 1894., dne 4. junija za letnike 1897. in 1865. do 1872. Okrajno glavarstvo **Kranj:** V Kranju za sodna okraja Kranj in Tržič v dneh 28., 29. in 30. maja za letnike 1878. do 1890. in 1892. do 1894., dne 3. junija pa za letnike 1897. in 1865. do 1872.; v Škofji Loki za sodni okraj Škofja Loka dne 31. maja in 1. junija za letnike 1878. do 1890. in 1892. do 1894., dne 2. junija za letnike 1897. in 1865. do 1872. — Dalje za vse letnike 1878. do 1890., 1892. do 1894., 1897. in 1865. v okrajnih glavarstvih: **Ljubljana** (okolica): V Ljubljani za sodna okraja Ljubljana (okolica) in Vrhnika v dneh 28., 29., 30., 31. in 1. junija; **Ljubljana** (mesto): V Ljubljani v dneh 2., 3., 4., 5. in 6. junija; **Kamnik:** V Kamniku za sodna okraja Kamnik in Brdo dne 7., 8., 9. in 10. junija; **Litija:** V Višnji gori za sodni okraj Višnja gora dne 28., 29. in 30. maja; v Litiji za sodni okraj Litija dne 31. maja, 1., 2., 3. in 4. junija; **Krško:** V Krškem za sodne okraje Krško, Kostanjevica, Mokronog in Rateče dne 5., 6., 7., 8. in 9. junija; **Postojna:** V Postojni za sodne okraje Postojna, Ilirska Bistrica, Senožeče in Vipava dne 28., 29., 30. in 31. maja; **Logatec:** V Logatcu za sodne okraje Logatec, Lož in Cerknica dne 1., 2., 3. in 4. junija; v Idriji za sodni okraj Idrija dne 5. in 6. junija. — Na za letnike 1865.—1872. določenih dneh morajo povsod k prebiranju priti tudi vsi po l. 1872. rojeni črnovojniki, ki so po prejšnjih zakonitih določbah pred 42. letom izstopili iz črnovojniške obveznosti in so sedaj po črnovojniški noveli zopet vstopili v črnovojniško dolžnost.

Tajništvo železničarske organizacije za južne pokrajine se je preselilo iz Trsta v Ljubljano ter uraduje vsak dan v svojih novih prostorih na Franc Jožefa cesti št. 5 (v bližini glavne pošte).

Petrolejske rafinerije zopet delajo. Petrolejske rafinerije in jame v okrožju Boryslav-Tustanovice-Drochobycz so te dni zopet pričele z delom.

Žena obsojena na vislice. V Gradcu je bila dne 21. maja kočarjeva žena Marija Lang iz vasi Fünfing na nemškem Štajerju obsojena na vislice, ker je dne 24. marca primešala svojemu 20 let starejšemu možu v žganje strupa.

Krušno vprašanje. Ako hočemo rabiti turšico (sirk) za ljudi, tedaj je prvi pogoj, da se zmelje turšica kolikor najbolj mogoče suha. Navadna zračna suhoča ne zadošča; največkrat vsebuje turšica po 14 odstotkov vode in vsled tega splesni. Voda se mora torej zmanjšati na 11 odstotkov ali 10 odstotkov, ali pa še nižje. Žal, da ne poznajo mlinarji velike nevarnosti, ki preti ljudem, ako uživajo vlažno, plesnivo turšično moko, ali pa se bojijo izgube na teži, ki jo povzroča sušenje. Uživanje plesnive turšične moke ali zdroba povzroča neko bolezen ki se imenuje pelagra in ki je zahtevala v prejšnjih časih med prebivalstvom na Laškem in tudi v avstrijskem Primorju premnogo žrtev. Tistikrat še vzroka niso poznali. Vlada je zaradi tega preskrbela, da se oddaja v mline samo popolnoma suha turšica. Kdor ima vlažno turšično moko ali zdrob, ga lahko ohrani dalje časa užitnega, ako ga dene v pločevinaste ponve na gorko ognjišče, ali ga posuši čez noč v pečici. Sicer kmalu splesni in se pokvari. Ker pa moka zopet srka vlago iz zraka, je treba, da se sušenje ponavlja vsaka dva do tri tedne. Vzrok, da se turšica tako lahko pokvari, je kal, ki je zelo oljnata. Olje je pač zelo redilno in okusno, če pa prihaja z zrakom v dotiko, postane žaltovo in moka postane vsled tega grenka in nerabna. Potrebno je torej, da se klica pri mletvi popolnoma izloči, kar se prav lahko zgodi. Izdelki iz turšične moke se morajo hraniti na suhih, zračnih prostorih v vrečah. V steklenih in lončenih posodah in zaprti se tudi kmalu pokvari. Vse druge moke, kakor pšenična, ržena, ajdova itd., se dajo na enak način ohraniti, toda najobčutljivejša je vsekakor turšična in ajdova moka.

Šest mesecev zazidane. Tarnovski rabinec je pripovedoval vojnemu dopisniku »Az Ujsaga«: Preden so vkorakali v Tarnov Rusi, so v nekem velikem skladišču zazidali 118 lepih mladih deklic, da jih skrijejo Rusom. Vsakih štirinajst dni so jih preskrbeli z živežem. Zazidane so ostale šest mesecev, dokler niso naši prisilili Ruse, da so morali zapustiti Tarnov.

Sedanje razmere v Przemyslu. Roda Roda brzojavlja: O razmerah v Przemyslu lahko na podlagi poročil iz trdnjave izgnanih judov, ki so prišli v sedaj od naših čet osvojene kraje, poročam naslednje: Trdnjavsko poveljstvo je prevzel general Artamanov, mestni poveljnik je polkovnik Kiriakov. Rusko gospodstvo je slednjič vendar napravilo konec plenjenju kozakov. Preskrbo prebivalstva in garnizije je neposredno po padcu prevzel ruski Rdeči križ. Tudi druga ruska dobrodelna društva so poslala živila v mesto; pozneje se je pričela živahna trgovina, ker so prišli iz Jaroslava in Lvova številni trgovci v mesto. Sredi aprila je prišel car na obisk. Njegovo vožnjo skozi mesto je prebivalstvo popolnoma ignoriralo. Noben človek se ni prikazal na cesti, vsa okna so bila zaprta. Kmalu nato se je izdalo po-

velje, da morajo vsi judje mesto zapustiti. Po carjevem obisku so pridno pričeli delati nove utrdbe. Zidali so betonske utrdbe, francoske topove so vozili skozi mesto. Mostove, katere so naše čete pred predajo razstrelile, so nadomestili z zasilnimi brvmi. Ker jih je pa narasla voda odnesla, so napravili manjše, a trdnjše mostičke.

Sleparije na Ogrskem. »Reichspost« poroča: Domobranksko sodišče v Fünfkirchnu je prišlo na sled velikim sleparijam pri dobavi za armado. Niti preiskave se stekajo v Stuhlweissenburgu, Kašavi in Miskolczu in očitno je, da je bil vojaški erar oškodovan za več stotisočev kron in sicer na ta način, da se mu je prodajalo ali pokvarjeno krmo, ali pa krmo, ki je bila že večkrat prodana vojnemu erarju. Glavni krivec je Ignac Pollak in je kompanjon že štirideset let za erar dobavljajoče firme Bernhard Pollak. Milijonar je s plačanimi sodniki dosegel, da je dva vlaka, ki jih je s krmo poslal pred drugim obleganjem Przemysla tjakaj in ki mu jih je vojni erar plačal, naravnost poneveril, tako, da jih je dal iz kolodvora v Przemyslu prepeljati na Ogrsko, kjer je vsebino obeh vlakov, ki sta skupaj imela 100 vozov, nakopičil v svojih skladiščih. Pozneje je pa to zalogo, za katero mu je bil erar že enkrat izplačal veliko vsoto, erarju še enkrat prodal! V ponedeljek so Pollaka aretirali v trenutku, ko se je bil pripeljal z Dunaja.

Kinematograf »Ideal«. Spored za petek 28. maja: Skrivnost jezera. (Drama v 3 dejanjih.) — Čevljarski princ. (Veseloigra v 3 dejanjih dr. Štefana Hass. V glavni vlogi A. Rott.) — Sobota 29.—31. maja: Železni in rdeči križ. (Drama iz sedanjega časa. Nastopita Vanda Treumann in Viggo Larsen.) — Čezmerno. (Učinkovita veseloigra v 3 dejanjih. V glavni vlogi gospa Ana Müller-Lincke.) — Torek 1.—3. junija: Aleksandra. (Riharda Vossa npravstvena slika v 3 dejanjih s Henny Porten.)

Svetovni pregled.

Italijanski vojaki bežijo v Švico. Iz Lugana poročajo: Do 22. maja je dezertiralo v Švico čez 1500 italijanskih vojakov.

Izkopavanje in prevoz na bojišču padlih in umrlih. Glede izkopavanja na vojnem polju padlih, v vojnih bolnicah umrlih vojaških oseb veljajo sledeča določila: Prošnje za izkopavanje in prevoz najstranke vložijo pri pristojnem vojaškem poveljstvu prosilčevega bivališča. V slučaju dovolitve se pozove prosilec, da naznani čas nameravanega izkopavanja pravočasno brzojavnim potom. Izkopavanja se smejo izvršiti samo iz posamičnih grobov. Pripomni se še, da je dovoljeno v Avstriji izkopavanje, oziroma prevoz mrličev na pegastem legarju, kozah, koleri ali kugi (na Ogrskem ap tudi na škrlatinki in davici) umrlih, šele po preteku enega leta po smrti. Prošnje za izkopavanje in prevoz mrličev, pokopanih v krajih, v katerih tačas politične oblasti I. instance, oziroma vojaška uprava (okrožno poveljstvo) še ne poslujejo, se sploh zavrnejo. Občinstvo se dalje opozarja, na je najbolje, da se odloži izkopavanje in prevoz padlih in na bojišču umrlih za čas po vojni, ker namearvajo železniške uprave za takratne prevoze dovoliti 50 odstotni popust ovornine. — Po demobilizaciji veljajo glede izkopavanja mrličev predpisi, ki veljajo za mirne čase.

Joffré odstavljen? Ime Joffré je že dva tedna popolnoma izginilo iz poročil. Zato se pa vedno zopet bero besede: »Maršal French poroča.« Zdi se skoro,

kakor bi bil angleški generalisimus vzel v roke vse vodstvo operacij na Francoskem in v Belgiji.

Največji list na svetu. Izide samo vsakih sto let enkrat. Kakor znano, izhajajo ameriški in angleški listi v veliko večji obliki nego časniki v evropskih deželah. Največji list, ki ej zdaj izšel, je bil pač »Illuminated Quadruple Constellation«, ki so ga leta 1859. natisnili v Newyorku. Ta časniški nestvor je bil 1.82 m visok in 2.60 m širok; imel je 13 predalov in vsak predal 1.20 m visok, tako da znaša skupna dolžina vseh predalov 125 metrov. 40 stavcev je stavilo list celih osem tednov. En izvod tega čudovelikega lista se nahaja v forckenbeckovem časniškem muzeju. K sreči za stavce in bralce nosi list na pročelju opazko, da izhaja samo vsakih 100 let enkrat; druga številka ima torej iziti šele leta 1959.

Čaša kakao za en fenig. Med jako hvalevredne ustanove, ki jih je priredilo berlinsko društvo »Rdečega križa« za olajšanje bede med vojno prištevamo tudi pivnice za kakao. Uredili so te pivnice v dveh krajih mesta v jako prostornih in prijaznih lokalih ter so odprte dopoldne tri ure in popoldne tri ure. Spočetka so dobivali obiskovalci, različnih poklicev, stanov in starosti, veliko skledico kakao s kruhom za dva feniga, juho s kruhom in klobaso za pet fenigov. Ko so bile uvedene krušne nakaznice, ni bilo več mogoče dajati kruha. Skledica kakao pa velja od takrat en fenig. Vsaka pivnica ima tri plačane uslužbenice; znamke prodajajo in ustanove nadzorujejo gospe, kakao točijo pa deklice. Pivnice je obiskalo na dan po 2800 do 3600 oseb. Večinoma so to otroci vojakov, ki se krepčajo v teh pivnicah. Dečki, deklice, šolarji in prav majhni otroci vsake starosti do četrtega leta, ki še mlajše brate in sestre vodijo s seboj in jih skrbno varujejo, dobivajo tukaj piti in jesti. Otroci pa hočejo tudi pomagati pri postrežbi; pobirajo z miz pločevinaste skledice, jih suše, pomagajo pomivati; res je genljivo opazovati to vrvenje. Doslej so oddale te pivnice 534.000 skledic kakaa, 43.000 juh in 68.000 klobas siromašnim Berlinčanom.

Ostale so v strelskih jarkih... Češki listi poročajo: Nekoliko domobrancev iz brnske okolice se je nahajalo že dolgo v strelskih jarkih pri mestu K. Tožiti se jim je začelo po ženah in nekega dne je pisal eden izmed njih svoji »stari«, da naj ga obišče. Mamca so res prišli natovorjeni z buhtami in drugimi dobrimi rečmi, prepričali so se o vernosti svojega »starega« in se zadovoljni vrnili. Tako so dobile tudi druge korajžo in nekega lepega dne se jih je odpravilo osem »na fronto«. Tja so srečno prišle — toda nazaj niso mogle več. Vojaško poveljstvo je bilo namreč med tem suspendiralo civilni promet na železnici v K. in uboge ženske so morale ostati v strelskih jarkih oziroma vsaj blizu njih. Pošiljale so domov obupne »vojnopoštne dopisnice« ter rotile domačega župana pa orožniškega stražmojstra in gospoda fajmojstra, naj se zavzamejo za nje. Seveda so bile vse te prošnje popolnoma napačno adresirane. Toda trpljenje ni trajalo večno. Naša armada je pričela s svojimi velikimi operacijami v zapadni Galiciji, mesto K. je skoraj ostalo daleč za fronto in prvi civilni vlak je kmalu zdrdral proti zapadu. V njem so sedele tudi naše mamce, ki prisegajo, da ne gredo več kontrolirat vernost svojih častitih soprogov — vsaj dokler se bodo nahajali na bojišču.

Enoindvajseta vojna napoved. Vojna napoved Italije je enoindvajseti bič, s katerim tepe vojna furija človeštvo. V naslednjem navajamo posamezne vojne na-

povedi po vrsti: 28. julija 1914. Avstrija — Srbiji; 2. avgusta Nemčija — Rusiji; 3. avgusta Nemčija — Franciji; 4. avgusta Anglija — Nemčiji; 5. avgusta Črna gora — Avstriji; 5. avgusta Nemčija — Belgiji; 6. avgusta Srbija — Nemčiji; 6. avgusta Avstrija — Rusiji; 12. avgusta Črna gora — Nemčiji; 13. avgusta Francija — Avstriji; 13. avgusta Anglija Avstriji; 23. avgusta Nemčija — Japonski; 24. avgusta Avstrija — Japonski; 26. avgusta Avstrija — Belgiji; 31. oktobra Turčija — Rusiji; Turčija — Franciji; Turčija — Angliji; 2. novembra Srbija — Turčiji, Črna gora — Turčiji; 10. novembra Turčija — Belgiji. 23. maja 1915. Italija — Avstriji. Tej 21. napovedi bodo sledile gotovo še 22. in 23., ker bodeta Nemčija in Turčija brezpogojno stopili na stran svoje zaveznice. Proti Avstriji se sedaj vojuje osem držav. Z vstopom Italije v vojno se je pomnožilo število vojskujočih se narodov za 36 milijonov. Države, ki se vojujejo štejejo skupaj okrog 933 milijonov prebivalcev, torej več kakor polovico vsega človeštva! Avstrija 52 milijonov, Nemčija s kolonijami 80 milijonov (65 + 15), Anglija s kolonijami 420 milijonov (45:5 + 374:5), Francija s kolonijami 93 milijonov (39:6 + 53); Rusija 170 milijonov; Japonska 70 milijonov; Belgija 7:4 milijonov; Srbija 4:2 milijonov; Črna gora 0:5 milijonov; Italija 36 milijonov.

1.385.000 vojnih ujetnikov. »Frankfurter Ztg.« poroča: V nemških in avstrijskih taboriščih se nahaja dosedaj 1.385.000 vojnih ujetnikov in sic. 1.017.000 Rusov, 254.000 Francozov, 24.000 Angležev, 40.000 Belgijcev in 50.000 Srbov. Takih števil vojna zgodovina dosedaj še ni poznala.

Anglija je predlagala papežu, naj se preseli na Angleško. »Pester Lloyd« poroča preko Curiha: Z dobro informirane strani se poroča, da je angleška vlada predlagala papežu, naj se preseli za čas vojne na Angleško. Ponudila mu je istočasno kritje vseh s selitvijo in s poslovanjem na Angleškem združenih stroškov. Papež je seveda angleško ponudbo odklonil.

Dogovor med Kitajsko in Japonsko je podpisan. Zapisnik kitajsko-japonskih pogajanj so pred nekaj dnevi podpisali v Tokiju. Kitajska vlada je izjavila, da se od sedaj naprej ne sme nobeno pristanišče ali otok prepustiti ali zastaviti kaki tuji državi.

Kako dolgo moramo izhajati s stari krompirjem? Marsikdo že komaj čaka novega krompirja in ž njim računa pri svojem gospodinjstvu. V obstoječih razmerah pa je čisto negotovo, če se bo pri nas novi krompir v takem času, kot druga leta, sploh dobil. Tudi se ne ve, koliko bo novega krompirja na razpolago civilnemu prebivalstvu. Pametno je torej, če se vsakdo s stari krompirjem preskrbi tako, da bo ž njim izhajal vsaj do konca julija, ker sicer lahko pride v zadrego. Sicer je novi krompir boljši kot stari, vendar pa je stari bolj zdrav kot novi.

Novi krompir provzroča rad črevesne katere, kateri pa se morajo z ozirom na večjo možnost infekcijskih bolezni kar najbolj preprečati. Krompir je tudi najboljše nadomestilo za kruh. Umestno je torej, da kupujemo še stari krompir, zlasti ker ga je pri nas še precej v zalogah.

Varujte čevlje! Usnje se vedno bolj draži in s tem seveda tudi čevlji. Obutev je sedaj postala tako draga, da še nikdar tako, a dohodki so se zvišali le malokomu. Ob tej velikanski draginji, odlašamo nabavo novih čevljev, dajemo stare popravljati, dokler gre, češ, da bomo nabavili nove čevlje takrat, ko bo usnje zopet ceneje. Poprav pa ne moremo odlašati. Če dobi podplat luknjo, moramo dati nabiti nov podplat. Imamo pa tudi pravo sredstvo, da z njim pospešujemo trpežnost podplatov. Prav umestno je, če ob sedanji draginji usnja omenimo to sredstvo, ki se vobče jako malo rabi. Najprej treba črni voščeni lošč, s katerim so navadno namazani novi podplati odstraniti; toda ne opraskati, marveč s hojo ob suhem vremenu. Ko je to opravljeno, kupimo v trgovini z barvami nekoliko lanenega firneža. Četrta funta zadostuje za štiri do šest parov velikih čevljev. V posodico vlijemo eno do dve žlici firneža, ga pogrejemo, toda ne na odprtem ognju, ker je nevarno, marveč na vročem ognjišču. Razgreti firnež je lahko tekoč in takega namažemo s čopičem po podplatih. Vročo tekočino vsrka podplat sprva jako hitro. Mazati pa moramo podplate toliko časa, dokler ni podplat popolnoma napojen. Nikakor pa ne smemo gorenjega usnja mazati s firnežem, ker sicer postane usnje pusto in se lomi, kar bi bilo v škodo. Če podplat ne vpija več firnež, je dovolj. Čevlje dajmo na zrak, najbolje na sonce, da se firnež popolnoma posuši. Čim dalje sušimo podplat, tem trši in trpežnejši bodo s firnežem napojeni podplati. Sušiti se pa morajo najmanj en teden, če hočemo imeti uspeh. Kdor ravna tako s podplati svojih čevljev, jih bo nosil trikrat toliko časa kakor sicer. Podraženje se s tem znatno omili. Vrhutega s firnežem prepojeni podplati ne prepuščajo vode ob deževnem vremenu, če ne uhaja voda odgoraj v čevlji.

Iz zgodovine ovir tehniškega napredka. Ko je nameraval Anglež Jurij Stefenson napeljati železnico od Manchestera do Liverpoola, se je sešla učena komisija, da pove svoje mnenje o gradnji te železnice. Komisija ni bila za napeljavo železnice. Rekla je, da bi vlak motil krave na paši, in tako ostrašil kokoši, da bi zaradi nemira ne mogle leči jajec. Lokomotiva izpuhava strupen dim, ki okužuje zrak in utegne pomoriti ptiče. Nebo bo od dima črno, da ne bo moglo solnce sijati na zemljo, iz dimnika leteče iskre pa bodo žgale bližnje hiše. Vsak potnik je v trajni največji nevarnosti, da razpoči kotel in se razleti na drobne kosce, in propasti mora kmetijstvo, ker ne bo več konj, ki bi pridelano seno pojedli. Angleški parlament je sestavil pa še poseben odbor, ki je stavil iznajditelju naslednja

vprašanja: »Ali se ne bodo konji plašili,« je vprašal član komisije, »ko bodo videli živo rudeči kotel?« »Menim,« odgovori Stefenson mirno, »konji si bodo samo mislili, da je kotel rudeče pobarvan, pa bodo mirni.« »Recimo,« vpraša drugi član, »da bo vozil vlak z naglico 10 do 20 milj, in po tiru bi mu prišel bik nasproti, ali ne bi bilo to skrajno nevarno?« »Seveda,« je bil odgovor ob zasmehujočem pogledu na učeno izpraševalno komisijo —, »toda le za bika.«

Vojna v kraljestvu živali. Zanimivo ni samo za prirodopisca, temveč tudi za vsakogar drugega, da uporabljajo živali različno orožje v svojo obrambo in da se more celo govoriti o posebni »vojni tehniki« živali. Tako ima na primer sipa jako zanimivo orožje, nekak meh, napolnjen z rjavim barvilom. Če zasleduje sipo kak druga žival, izpusti sipa to temno barvilo v vodo in jo tako skali. Sovražnik se nahaja tako v kalni vodi, kjer ne vidi nič, in v tem mu sipa uide. Podobno toda radikalnejše orožje uporablja ameriški dihur. Ta žival daje znano dragoceno kožuhovino, toda zna svojo kožo braniti po najmodernejši tehniki smrdljivih bomb. Če ga zasleduje človek, ali žival, brizgne po zasledovalcu iz svojih žlez na razdaljo šestih metrov z veliko gotovostjo neko tekočino, ki smrdi tako zelo, da v ničemer ne zastaja za smrdljivo bomb. Neznosni smrad se čuti na kilometer daleč in kdor je bil obrizgan, se ne iznebi tega smrada cel mesec. Ljudje, ki so lovili te živali in so bili obrizgani, niso smeli po več tednov v družbo, tako so bili osmrajeni. Kakor imajo ponekod po bojiščih plotove iz žice, po katerih je v svrhu boljše obrambe še napeljan električni tok, vidimo enako orožje tudi pri nekaterih živalih in sicer pri ribah, ki udarjajo svoje sovražnike z električnim tokom. Ena teh rib je znana pod imenom »torpedo«, torej pod imenom najhujšega pomorskega orožja. Nekateri morski polži love svoje žrtve na poseben način. Izbrizgavajo namreč sluz, na katero se love njihove žrtve. Tudi nekateri pajki love svoj plen, brizgajoč na mravlje in drobni mrčes nitke in jih takorekoč ulove v zanko. V rekah Zadnje Indije in sosednjih otokov živi ribica, ki strelja mrčes, sedeč na vodnih rastlinah in ga lovi zelo spretno. V posebno izobličeno žrelo nabere vode in jo potem brizgne z veliko spretnostjo na svojo žrtev, ki jo hoče ujeti. Na najspretnejši in najprimernejši način pa lovi svojo žrtev znani mravljinčar, čigar ličinka si izkopava posebno past, v katero lovi mravlje in drobni mrčes. Več pajkov ima pajčevine, ki so zelo podobne žičnim zaprekam v vojni. O mravljah je znano, da se vojujejo kakor vojske. Razvila se je pri njih »vojaška kasta«, torej stalna mravljinčja armada. Tak mravljinčji vojak ima posebno obliko trupla, zelo veliko glavo, tako, da more v slučaju nevarnosti zgraditi ozki hodnik v mravljišču in ga braniti s svojimi močnimi grizali. Nekateri tropične mravlje imajo zelo velika grizala v podobi sablje, s katerimi morejo težko raniti sovražnika. Končno pa tudi boj od blizu, s krepelci, ni neznan v kraljestvu živali, kajti po trditvi prirodopisca Du Chaila lomijo gorile in šimpanzi drevesne veje in jih uporabljajo kot kole. Najbolj pa je v naravi razširjena obramba, podobna sivi vojaški uniformi. Cela vrsta živali, takomenenovani »mimikri«, se znajo s svojo barvo prilagoditi tako svoji okolici, da jih ni mogoče razpoznati. Tako so koblice tako podobne listu ali vejici, na kateri sede, da jih ne spozna niti vajeno oko. Živali, ki živijo po stepah v puščavah, imajo popolno »uniformo khaki«, da jih je

Naznanilo.

Vljudno naznanjam, da sem z današnjim dnevom
otvoril v Prešernovi ulici št. 9 staroznano

„RESTAVRACIJO PERLES“

katero sem popolnoma na novo preuredil in povečal ter so slavnemu občinstvu
restavracija, veranda, vrt in kegljišče na razpolago.

Skrbel bom za dobro kuhinjo, dobra naravna vina in točno
postrežbo ter se priporočam z odličnim spoštovanjem

Franc Krvarič.

težko spoznati od barve pustinje. Nasprotno pa imajo živali, ki žive v polarnih pokrajinah ali v snegu, belo ali belkasto barvo, mrčes in ptiči, ki žive v pragozdovih in v tropični vegetaciji, igrajo v vseh barvah, so pisani ali zeleni, začreči se v vseh barvah, kakor tropične cvetlice. To prilagojanje živali svoji okolici je eden najznamenitejših prirodnih pojavov in je skoraj naradni zakon. Pri nekaterih vrstah živali se celo menja njihova obleka, ko se v različnih letnih časih menjajo barve narave. To je velika zaščita za dotične živali in pojav načina samoobrambe v naravi.

Izdajatelj Ivan Mlinar.
Odgovorni urednik Viktor Zore.
Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Okrajna bolniška blagajna v Ljubljani.

Pisarna: Turjaški trg št. 4, prvo nadstropje. Uradne ure so od 8. zjutraj do 2. popoldne. Ob nedeljah in praznikih je blagajna zaprta.

Zdravnik blagajne	Ordinira		Stanovanje
	dopol.	popol.	
Dr. Rošenina Peter splošno zdravljenje	1/211—1/21		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Robida Ivan splošno zdravljenje	11—12	2—3	Dalmat. ul. št. 3, pritlič.
Dr. Bock Emil očesne in ušesne bol.	10—12	2—3	Frančišk. ul. št. 4. pritličje
Dr. B. Ipavc	10.—12. dop.		Mestni trg.
Dr. Kraigher Alojzi	1.—3. pop.		Poljanska cesta 18/L.

Člani, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika (bolniško zglasnico); brez te ordinirajo zdravniki le v nujnih slučajih. Troškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Ob nedeljah in praznikih se ordinira le v nujnih slučajih. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. Zdravila se dobe v vseh ljubljanskih lekarnah. Bolniščenina se izplačuje vsako soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej od 8. zjutraj do 1. popoldne.

S pritožbami se je obračati do načelnika okrajne bolniške blagajne.

Načelstvo.

UČITELJSKA TISKARNA

LJUBLJANA, Frančiškanska ulica št. 6.
registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Tiskovine za šole, županištva in urade. Najmodernejše plakate in vabila za šole in veselice.

Letne zaključke

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd.

Stereotipija. Litografija.

Kupujte in naročajte pri tvrdkah, ki inserirajo v „DELAVCU“.

Najboljši nakup vsakovrstnega modernega in trpežnega obuvala je v zalogi lastne tovarne
PETER KOZINA & K^o.
Ljubljana, na Bregu št. 20
(Cojzova hiša).

: Garantirana kakovost. :

OKRAJNA BOLNIŠKA BLAGAJNA V ZAGORJU OB SAVI.

Pisarna: V poslopiju Občnega konsumnega društva I. nadstropje. — Uradne ure so od 8. do 12. ure dop. in od 2. do 5. ure pop. Ob nedeljah in praznikih se ne uraduje.

Zdravnik blagajne.	Ordinira dopoldne.	Z a čl a n e :
Dr. Tomo Zarnik v Zagorju.	od 9. do 11. ure	V občinah: Zagorje, Kotedrež, Aržiše St. Lambert in Kolovrat
Dr. Ivan Premrov, Gradec pri Litiji	od 8. do pol 12. ure	V sodnem okraju Litija, izvzemši člane iz predilnice
Dr. Karol Wisinger, v predilnici v Gradcu pri Litiji	od 8. do 9. ure	Za člane iz predilnice v Gradcu pri Litiji
Dr. Rudolf Repič, Št. Vid pri Zatični	od 9. do 11. ure	V sodnem okraju Višnjagora

Člani iz občin Zagorje, Kotedrež, Aržiše, St. Lambert in Kolovrat, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika. Člani iz predilnice se izkažejo pri zdravniku s svojo izkaznico. Vsi ostali člani iz sodnih okrajev Litija in Višnjagora, se morajo pri zdravniku izkazati z nakaznico, izgotovljeno od njih delodajalca. Stroškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list, se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. S pritožbami se je obračati na načelnika blagajne.

Načelstvo.

Ivan Jax in sin, Ljubljana

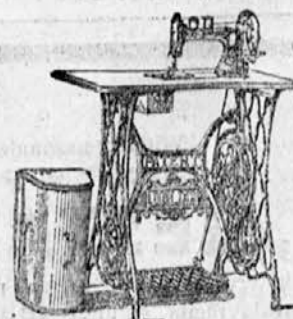
Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

Vozna kolesa.

šivalnih strojev
in stroje za pletenje
(Strickmaschinen)
za rodbino in obrt.
Pisalni stroji Adler.

Ceniki se dobe zastoni in franko.